

Indholdsfortegnelse

Ad pkt. 3.1	Bygninger	2
Ad pkt. 4.2	Medicin, læge mv.	2
Ad pkt. 4.4	Beboernes økonomiske forhold	5
Ad pkt. 4.7	Rygepolitik.....	7
Ad pkt. 4.8	Alkohol mv.....	7
Ad pkt. 4.9	Vold	8
Ad pkt. 4.11	Beboerråd (beboerindflydelse mv.)/kontaktråd	8
Ad pkt. 4.12	Handleplaner	9
Ad pkt. 5.2	Modtagne registreringer	10
Ad pkt. 6.1	Normeringer og sammensætning.....	19
Ad pkt. 7.1	Generelt vedrørende tilsyn.....	20
Ad pkt. 7.2	Bornholm Regionskommunes tilsyn.....	20
Ad pkt. 7.3	Tilsynsbesøg foretaget på Røbo den 8. november 2006.....	22
Opfølgning.....		22
Underretning		22

Den 5. oktober 2007 afgav jeg endelig rapport om min inspektion af bostedet Røbo den 16. april 2007. I rapporten anmodede jeg om nærmere oplysninger mv. vedrørende forskellige forhold.

Jeg modtog i den anledning en udtalelse af 21. februar 2008 med bilag fra Bornholms Regionskommune. Det fremgår af brevet at kommunen har udarbejdet udtalelsen i samarbejde med bostedet.

Jeg skal herefter udtale følgende:

Ad pkt. 3.1 Bygninger

Under rundgangen kunne jeg konstatere og fik oplyst at vinduesrammerne på gymnastiksalen er rådne. Salen er derfor kold og utæt. Jeg fik i den forbindelse også oplyst at man som følge heraf var ved at indhente tilbud på reovering.

I den endelige rapport bad jeg Røbo om at holde mig orienteret om reoveringen af gymnastiksalen.

Bornholms Regionskommune har hertil oplyst at bostedet har modtaget de nye vinduer. Kommunen forventer at vinduerne vil blive udskiftet i slutningen af april 2008.

Jeg har noteret mig det oplyste og foretager ikke videre i anledning af dette punkt.

Ad pkt. 4.2 Medicin, læge mv.

Røbos retningslinjer af 10. november 2004 vedrørende medicin indeholder bestemmelser om bl.a. bestilling, opbevaring og dosering af medicin.

Som jeg forstår retningslinjerne, doserer uddannet personale hver weekend medicinen for en uge ad gangen. I tilfælde af at der ikke er doseret i pilleæsker, må ikke-uddannet personale dosere fra piller glas – men kun for ét måltid ad gangen.

Jeg bad bostedet oplyse om hvad der forstås ved uddannet personale.

Kommunen har oplyst at Røbo i denne henseende definerer uddannet personale som pædagoger og social- og sundhedsassistenter.

Jeg har noteret mig det oplyste.

På min forespørgsel blev det under inspektionen oplyst at Røbo leverer al restmedicin tilbage til apoteket til destruktion når udløbsdatoen er overskredet, eller hvis den pågældende medicin ikke længere skal benyttes. Røbo modtager ikke en kvittering fra apoteket på den tilbageleverede medicin. Jeg oplyste at det efter min opfattelse – for at undgå eventuel tvivl om hvad der sker med restmedicin, og heraf følgende uberettigede mistanker – kan være fornuftigt at få en kvittering fra apoteket. Det erklærede både regionskommunens og bostedets repræsentanter sig enige i. En mulig løsning kunne være at Røbo selv skriver op hvad der bliver afleveret, og anmoder om apotekets kvittering herfor, f.eks. i form af et stempel.

Jeg bad i den endelige rapport Røbo om at underrette mig om hvorvidt bostedet har indført en sådan form for kontrol med restmedicinen for at sikre at der ikke sker (kan ske) misbrug og omsætning af medicin.

Kommunen har oplyst at Røbo nu har indført en kontrol af restmedicin som går ud på at den medicinansvarlige på bostedet udfærdiger en medicinrestseddel som apoteket efterfølgende kvitterer for. Kommunen har videre oplyst følgende:

”Kommunens tilsyn har efter inspektionsbesøget på Røbo inddraget problematikken omkring restmedicin i sit tilsyn, og har anbefalet botilbudene at ændre deres retningslinier, således at man sikrer sig kvittering fra apotekerne på restmedicin. Dette har medført henvendelser fra nogle af lederne om, at apotekerne enten ikke vil medvirke hertil, eller vil tage sig betaling herfor.”

På baggrund af det anførte går jeg ud fra at Røbo ikke har problemer med at få kvittering for restmedicinen. Jeg foretager mig derfor ikke mere i forhold til dette punkt.

For så vidt angår det som kommunen har anført vedrørende nogle af kommunens andre bosteder, har jeg oprettet en egen drift sag hvor jeg vil behandle dette problem nærmere.

Jeg blev ikke under inspektionen oplyst om hvordan det forholdt sig med lægeordningen i forhold til beboerne.

I den endelige rapport skrev jeg at jeg gik ud fra at beboerne (eventuelt i samarbejde med pårørende og bostedets personale) har valgt egen praktiserende læge.

Kommunen har oplyst at alle beboere har valgt egen praktiserende læge.

Jeg har noteret mig det oplyste.

Under inspektionen spurgte jeg til det psykiatriske tilsyn med beboerne. Regionskommunens repræsentanter oplyste at kommunen før 1. januar 2007 købte bistand fra oligofreniklinikken på Psykiatrisk Hospital i Århus. Dette indebar at en specialist på oligofreniområdet (området for udviklingshæmning) hver tredje måned kom 3 dage til Bornholms Regionskommune og tilså beboerne på kommunens bosteder.

Denne ordning var både regionskommunen og bostederne efter det oplyste særdeles tilfredse med.

Regionskommunen blev pr. 1. januar 2007 en del af Region Hovedstaden som på inspektionstidspunktet endnu ikke havde besluttet hvorledes ordningen med psykiatrisk tilsyn på bosteder skulle være. Der havde derfor ikke siden 1. januar 2007 været en fast ordning med psykiatrisk tilsyn på området.

Indtil Region Hovedstaden fastsatte en ny ordning, var der en midlertidig ordning som gik ud på at en beboer af egen læge skulle henvises til en psykiater fra Psykiatrisk Center Glostrup.

Repræsentanterne fra Bornholms Regionskommune gav udtryk for at denne midlertidige ordning ikke var optimal da egen læge sjældent kender til dette specielle område.

Regionskommunens repræsentanter gav endvidere udtryk for at det efter kommunens opfattelse ville være hensigtsmæssigt med et regelmæssigt tilsyn. Kommunen mente således at et tilsyn en gang om måneden ville være mest optimalt.

I den endelige rapport skrev jeg at jeg går ud fra at det er personalet der tilser om den enkelte beboer har det godt, og at det er personalet der i tilknytning hertil tilkalder egen læge hvis beboeren opfører sig eller har det anderledes end sædvanligt.

Jeg er enig i at det – for at sikre en optimal lægelig behandling og deraf følgende trivsel for den enkelte, herunder for at undgå fejlmedicinering eller i værste fald at nogen "glemmes" – er en sikkerhed med et regelmæssigt psykiatrisk tilsynsbesøg. Efter min opfattelse var det således ikke optimalt at den tilknyttede psykiater som udgangspunkt

kun kom på bostedet når vedkommende blev tilkaldt af personalet (via egen læge) som havde iagttaget en ændring i en beboers adfærd. Jeg anførte endvidere at man heller ikke kan forvente at personalet konstant kan være opdateret på om der er kommet et nyt medikament på markedet som eventuelt vil kunne forbedre en beboers tilstand/livsindhold.

På baggrund af dette sendte jeg denne del af den endelige rapport til Region Hovedstaden og bad regionen om at underrette mig om hvorledes regionens faste ordning på området ville blive.

I brev af 23. oktober 2007 meddelte Region Hovedstadens Psykiatri mig at regionen havde indgået en aftale med Bornholms Regionskommune om fast tilsyn med beboere på kommunens bosteder. Aftalen går bl.a. ud på at regionens Handicap Psykiatrisk Ambulatorium fremover aflægger besøg på Bornholm én dag hver måned.

I brev af 21. februar 2008 har regionskommunen oplyst at den nævnte aftale med Region Hovedstaden er tilfredsstillende.

Jeg har noteret mig det oplyste og foretager mig ikke mere vedrørende dette punkt.

Ad pkt. 4.4 Beboernes økonomiske forhold

Det blev under inspektionen oplyst at Røbo sørger for at der hævses kontante midler til hver beboer, og at disse midler ligger i separate poser i det fælles pengeskab. Der er udpeget 4 medarbejdere fra personalet som har adgang til pengeskabet og som kan udlevere kontanter til enten beboeren eller dennes kontaktperson.

Ifølge retningslinjerne kan beboerne til enhver tid komme og få udbetalt deres penge.

Det fremgår af Bornholms Regionskommunes tilsynsrapport fra 2005 at beboernes lommepenge opbevares i egen lejlighed.

Da der umiddelbart syntes at være uoverensstemmelse mellem det der blev oplyst på inspektionen og det der står anført i tilsynsrapporten, bad jeg i den endelige rapport Røbo redegøre nærmere for hvordan beboernes lommepenge opbevares.

Bornholms Regionskommune har til dette oplyst følgende:

"Af tilsynsrapporten fra 2005 fremgår, at værdier/bankbøger opbevares i aflåst pengeskab. Borgerens egne lommepenge er i borgerens lejlighed. Af rapporten fra 2007 fremgår, at de beboere, der ønsker det, opbevarer deres værdier selv.

Ellers i fælles pengeskab. Bostedet oplyser, at beboerne har følgende valgmuligheder for opbevaring af værdier (bankbøger, hævekort, pas og kontanter):

1. Beboerens værdier opbevares i et fælles aflåst pengeskab, dog således at kontaktpædagogen opbevarer beboerens lomme penge. Disse placeres i et aflåst skab, når kontaktpædagogen ikke er til stede. Er der behov for kontanter, når kontaktpædagogen ikke er til stede, kan der udstedes et nyt acountobeløb.
2. Beboerens værdier opbevares i et fælles aflåst pengeskab. Lomme penge opbevares af beboeren selv.
3. Beboeren opbevarer værdier selv.

Der skal være indgået aftale med beboeren, om hvilken mulighed der vælges. P.t. har kun 2 beboere ønsket mulighed 3."

Jeg har noteret mig det oplyste.

Efter inspektionen modtog jeg oplysninger fra Røbo om beboernes omtrentlige indtægter og udgifter. Jeg fik oplyst at hver beboer betaler 4.490 kr. i husleje hvilket inkluderer udgifter til el og vand, 500 kr. for varme, 695 kr. for servicepakken og 3.247 kr. for kost.

En beboer på højeste førtidspension modtager pension på 11.863 kr. og en beboer der modtager folkepension modtager i alt 7.215 kr. Herudover modtager beboerne en boligydelse på 2.581 kr.

I den endelige rapport skrev jeg herefter at dette ville sige at der hver måned er et rådighedsbeløb på 5.511 kr. for en beboer på højeste førtidspension og 864 kr. for en folkepensionist. (Hertil kommer en eventuel udbetaling fra en kapitalpension).

Jeg gik ud fra at det nævnte rådighedsbeløb er beregnet til f.eks. tøj, medicin, indbetaling til kapitalpension, frisør, tandlæge, aftenskole eller lign., møbler og forlystelser, herunder ferie.

I den endelig rapport bad jeg derefter om at få oplyst om min beregning af rådighedsbeløb var korrekt. Hvis min beregning af en folkepensionists rådighedsbeløb var korrekt, bad jeg om at modtage oplysning om sådanne beboeres økonomiske vilkår, herunder i hvilket omfang der (kan) ydes ekstra økonomisk hjælp til de nævnte udgifter.

Kommunen har oplyst følgende:

"Der er i alt er 4 folkepensionister p.t. på Røbo. Deres rådighedsbeløb kan opgøres således: Husleje (inkl. lys, vand og varme) 4.490 kr., servicepakke 695 kr.,

kost 3.242 kr., boligydelse 2.945 kr. og pension 7.212 kr., i alt til rådighed 1.730 kr. Røbo har bl.a. søgt om varmetillæg, men der er givet afslag, idet alle 4 har formue.”

Jeg har noteret mig det oplyste.

Ad pkt. 4.7 Rygepolitik

Det fremgår af Røbos rygepolitik at beboerne må ryge i egne lejligheder og i det tilhørende fællesrum.

Det blev under inspektionen oplyst at det pt. kun er én af beboerne der ryger. Dette sker som udgangspunkt i vedkommendes egen lejlighed. En gang imellem sker det dog at han ryger i fællesarealerne. Som jeg forstod det, er Røbo indstillet på at følge reglerne om at der ikke må ryges i fællesarealerne efter ikrafttrædelse af lovforslag L 191 til lov om røgfri miljøer (vedtaget den 29. maj 2007 til ikrafttrædelse den 15. august 2007).

Jeg bad Røbo oplyse om jeg har forstået dette rigtigt.

Bornholms Regionskommune har oplyst at rygepolitikken på Røbo er blevet opdateret pr. august 2007. Det fremgår af den nugældende politik at beboerne kun må ryge i deres egen lejlighed.

Jeg har noteret mig det oplyste.

Ad pkt. 4.8 Alkohol mv.

Jeg fik under inspektionen oplyst at beboerne må nyde alkohol hvis de ønsker det. Som jeg forstod det har Røbo ingen problemer med at beboerne indtager ”for meget” spiritus.

Ledelsen oplyste at udgangspunktet er at personalet ikke må lugte af alkohol når de møder på arbejde.

Jeg bad Røbo oplyse om bostedet har en nedskreven alkoholpolitik. I givet fald bad jeg bostedet om at sende et eksemplar af den til mig.

Kommunen har sendt Røbos alkoholpolitik til mig.

Jeg har gennemgået den indsendte alkoholpolitik og foretager mig herefter ikke mere på dette punkt

Ad pkt. 4.9 Vold

Det blev under inspektionen oplyst at der normalt ikke sker anmeldelse af voldelige overfald til politiet.

Under hensyn til at der vil være tilfælde hvor en politimæssig behandling vil kunne have betydning for erstatningsforhold, og under hensyn til at en anmeldelse, en efterforskning og eventuel strafferetlig forfølgning i sig selv kan have betydning som en markering af at en adfærd er uacceptabel, foreslog jeg at bostedet i sin voldspolitik indarbejder retningslinjer for anmeldelse til politiet ved mere alvorlige voldsepisoder. Jeg anførte hertil bl.a. at det efter min opfattelse er mest hensynsfuldt over for den forurettede medarbejder at det er ledelsen der under normale omstændigheder indgiver politianmeldelse i forbindelse med vold eller trusler om vold mod personalet, dog med mulighed for at undlade dette af hensyn til den forurettede.

I den endelige rapport bad jeg Røbo om som nævnt at overveje at indarbejde sådanne retningslinjer i voldspolitikken for bostedet. Jeg bad Røbo om at orientere mig om udfaldet af disse overvejelser.

Kommunen har oplyst at Røbo i sin voldspolitik har indarbejdet et afsnit om politianmeldelse af grove tilfælde af vold. Det fremgår af politikken at det er lederens ansvar at episoderne anmeldes.

Jeg har noteret mig det oplyste.

Ad pkt. 4.11 Beboerråd (beboerindflydelse mv.)/kontaktråd

I den endelige rapport bad jeg Bornholms Regionskommune om at sende mig kommunens retningslinjer for brugerindflydelse.

Kommunen har oplyst følgende her til:

"Bornholms Regionskommune har "overtaget" de retningslinjer som Bornholms Amtsråd har vedtaget på området (vedlægges). Sekretariatet har haft særlig fokus på dette område i tilsynsbesøgene, og har, på baggrund af de observationer og samtaler, der har fundet sted på bostederne, anbefalet Social- og Sundhedsudvalget at udtage brugerindflydelse som særligt politisk indsatsområde. Dette blev vedtaget for 2007 og videreføres i 2008. Der er således igangsat en proces,

der skal munde ud i, at der udarbejdes nye retningslinjer for brugerinddragelsen, og at alle sociale tilbud fremover skal have en form for formaliseret brugerinddragelse.”

Jeg har noteret mig det oplyste. Jeg beder kommunen om at sende de nye retningslinjer til mig når de er vedtaget.

Som jeg forstod det, er der ikke oprettet et beboerråd/brugerråd på Røbo.

Jeg bad Røbo oplyse baggrunden for dette.

Kommunen har i sit brev oplyst at grunden til at Røbo ikke p.t. har et formaliseret beboerråd/brugerråd er at meget få beboere vil kunne være aktivt deltagende. Når der skal tages fællesbeslutninger prøver personalet imidlertid at inddrage de respektive bogrupper. Endelig oplyser kommunen at Røbo er indstillet på at arbejde videre med denne problemstilling for at opnå mest mulig brugerinddragelse.

Jeg har noteret mig det oplyste og foretager mig ikke mere i anledning af dette punkt.

Ad pkt. 4.12 Handleplaner

Alle beboere får mindst én gang om året udarbejdet en individuel handleplan.

Jeg modtog før inspektionen kopi af handleplaner for tre beboere.

Af det fremsendte handleplansmateriale fremgår at handleplaner for Røbos beboere udarbejdes efter faste retningslinjer. De samme punkter skal således altid udfyldes/besvares.

I den endelige rapport anførte jeg bl.a. at alle de tre fremsendte handlingsplaner er meget uddybende i forhold til beskrivelsen af de pågældende beboere og i forhold til de mål mv. bostedet ønsker at opnå. Jeg bad imidlertid Røbo om at oplyse grunden til at punkterne 20-27 (om bl.a. realisering af ønsker og mål) ikke er udfyldt. Jeg var opmærksom på at to af punkterne er udfyldt i én af planerne.

Kommunen har til dette oplyst følgende:

”Røbo erkender, at der ikke har været fokus på at få de omtalte punkter i handleplanen udfyldt. Det er ifølge lederen ikke udtryk for, at punkterne ikke har været

drøftet, og man har i den nye runde af handleplansmøder sørget for, at brugernes ønsker og indgåede aftaler er indskrevet i planen.”

Herudover oplyste kommunen bl.a. at kommunens tilsyn har haft særlig fokus på handleplaner i 2007, og at tilsynet fortsat vil lægge vægt på dette område.

Jeg har noteret mig det oplyste.

Ad pkt. 5.2 Modtagne registreringer

Under inspektionen modtog jeg i alt fem indberetninger om magtanvendelse.

Røbo har i tre af indberetningerne anført at indgrebet er ”foretaget i nødværge eller som led i nødret”. I én indberetning har Røbo afkrydset i feltet: ”al anden magtanvendelse, dvs. indgreb som er ulovlige”. I den sidste af indberetningerne er der afkrydset i begge de nævnte felter.

I den endelige rapport redegjorde jeg nærmere for hvornår der er tale om:

- a) fastholdelse efter servicelovens § 126 (tidligere 109 b)
- b) fastholdelse som led i nødværge/nødret
- c) fastholdelse som er ulovlig

Jeg skrev således:

”ad a) Når fastholdelse sker med hjemmel i servicelovens § 126 (tidligere § 109 b)

Magtanvendelse i form af fastholdelse og føren er – ud over formålsbestemmelsen i § 124 i serviceloven (§ 109 i den tidligere servicelov) – omfattet af bestemmelsen i § 126 i serviceloven (§ 109 b i den tidligere servicelov). Bestemmelsen – der også er citeret ovenfor – lyder sådan:

’§ 126. Kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse om at anvende fysisk magt i form af at fastholde en person eller føre denne til et andet opholdsrum, når

- 1) der er nærliggende risiko for, at personen udsætter sig selv eller andre for at lide væsentlig personskade, og
- 2) forholdene i det enkelte tilfælde gør det absolut påkrævet.

Stk. 2. ...’

Ifølge vejledningen fra 2004 om magtanvendelse mv. giver § 109 b, stk. 1, (som i realiteten er identisk med den nugældende § 126) adgang til akut at anvende magt i form af at fastholde en person eller føre denne person til et andet lokale når dette er nødvendigt for at undgå at den pågældende skader sig selv, eller når der i konfliktsituationer er risiko for at den pågældende skader andre. Et lovligt indgreb i form af fastholdelse omfatter ifølge vejledningen (pkt. 42) aldrig vold så-

som føregreb, slag og spark. Bestemmelsen giver heller ikke hjemmel til at føre en person til et lokale med aflåst dør da dette vil være ensbetydende med administrativ frihedsberøvelse.

Afgørelsen om fastholdelse eller føren træffes i den akutte situation af personalet på bostedet efter en konkret vurdering af hvornår der er behov for indgreb af denne karakter, og i hvilken form.

Risikoen for at den pågældende beboer skader sig selv, andre beboere, personale eller andre personer, skal være nærliggende og skal indebære at den pågældende udsætter sig selv eller andre for at lide væsentlig personskade. Der skal i den konkrete situation være en reel og begrundet risiko for at den pågældende beboer vil foretage handlinger der er egnede til at personen skader sig selv eller andre – en formodning herfor er ikke tilstrækkelig.

Magtanvendelse i form af fastholdelse kan ikke lovligt finde sted i de tilfælde hvor risikoen for personskade kan afværges på andre og mindre indgribende måder – indgrebet skal være absolut påkrævet.

Ad b) Når fastholdelse sker som led i nødværge/nødret

I pkt. 113 i vejledningen fra 2004 om magtanvendelse mv. fremgår følgende om magtanvendelse foretaget i nødværge og nødret:

'Nødværge og nødret - straffelovens §§ 13 og 14

113. Straffeloven indeholder nogle bestemmelser, der som udgangspunkt forbyder personer, herunder det offentlige plejepersonale, at foretage bestemte handlinger over for andre personer, herunder de personer, der er omfattet af personkredsen i § 109 [nu § 124; min tilføjelse]. Et eksempel er straffelovens § 261, stk. 1, hvorefter den, der berøver en anden friheden, kan straffes med fængsel i indtil 4 år. Hvis betingelserne for nødret eller nødværge er opfyldt, vil sådanne indgreb kunne blive retmæssige.

For både nødværge og nødret er det vigtigt at bemærke, at der er tale om ekstraordinær hjemmel til brug i ekstraordinære situationer.

Bestemmelserne kan derfor ikke anvendes som hjemmelsgrundlag for at foretage jævnlige forekommende tvangsmæssige indgreb [min fremhævelse]. Nødværge og nødret kan kun anvendes som hjemmel til handlinger af forsvarsmæssig karakter og kan ikke anvendes som hjemmel til at foretage aktive handlinger, der ikke er strengt nødvendige for at værne om beskyttede retsgoder.

Straffeloven

§ 13. Handlinger foretagne i nødværge er straffri, for så vidt de har været nødvendige for at modstå eller afværge et påbegyndt eller overhængende uretmæssigt angreb og ikke åbenbart går ud over, hvad der under hensyn til angrebets farlighed, angriberens person og det angrebne retsgodes betydning er forsvarligt.

Stk. 2. ...

Handlinger, der har været nødvendige for at modstå eller afværge et

påbegyndt eller overhængende uretmæssigt angreb, kan efter straffelovens § 13, stk. 1, være straffri. Det forudsætter dog, at afværgehandlingen ikke åbenbart går ud over, hvad der er forsvarligt under hensyn til angrebets farlighed, angriberens person og det angrebne retsgodes betydning.

Bestemmelsen beskriver forudsætningerne for straffrit at afværge et angreb på et retsgode, men siger intet om, hvad angrebet skal være rettet mod. Det vil typisk dreje sig om fysiske angreb på fx liv, legeme, personlig frihed og formuegenstande. Det kan fx være angreb i form af vold, brandstiftelse og tingsbeskadigelse, men kan fx også være krænkelser af blufærdighed.

Bestemmelsen finder også anvendelse, når angriberen er psykisk utilregnelig, selvom angriberen i sådanne tilfælde vil være strafuegnet. I disse situationer er der dog en videre pligt end normalt til at vælge flugt eller opgive det angrebne gode, hvis dette er muligt i situationen.

Der er indbygget et krav om forholdsmæssighed (proportionalitet) mellem angrebet og den handling, der imødegår angrebet, således at ikke ethvert angreb kan gøre enhver handling straffri. Afværgehandlingen må ikke gå åbenbart ud over, hvad der er forsvarligt. Der kan med andre ord ikke angives nøjagtige grænser for, hvilke handlinger der er straffrie, men straffrihed forudsætter, at handlingen aktuelt sker for at afværge et angreb. Afværgehandlingen skal rettes mod angriberen selv, aldrig mod en tredje person.

Grænsen for, hvilke handlinger af forebyggende karakter, der kan foretages med hjemmel i nødværgebestemmelsen, må findes ud fra en bedømmelse af, hvornår den truende handling er konkretiseret i en grad, der gør, at den betegnes som påbegyndt eller overhængende. *Hvis angrebet endnu ikke er påbegyndt, skal det være så umiddelbart truende, at der er grund til at afværge det allerede nu. Er der tid til at vente, fx fordi der endnu kun er tale om en verbal trussel, vil dette som regel være ensbetydende med, at modhandlingen endnu ikke er nødvendig. Den truende må da gribe til de lovlige afværgemidler, som tiden tillader. Afværgehandlingen skal være nødvendig, hvilket vil sige, at der ikke er tale om nødværge, hvis en mindre indgribende foranstaltning kunne have opfyldt formålet. Nødværge kan derfor ikke anvendes i rent præventivt øjemed [min fremhævelse].'*

Ad c) Når der ikke er hjemmel til fastholdelse – det vil sige at fastholdelsen er ulovlig.

I pkt. 111 i vejledningen fra 2004 om magtanvendelse mv. fremgår følgende om ulovlig magtanvendelse:

'Ulovlige indgreb omfatter indgreb, som nævnt i servicelovens § 109 a og §§ 109 c-e, iværksat uden at have været forelagt det sociale nævn, eller indgreb, som nævnt i servicelovens § 109 a og §§ 109 c-e, iværksat uanset at det sociale nævn har afvist at godkende samt indgreb, der ikke er nævnt i serviceloven [min fremhævelse].'

Herudover er 'ulovlig magtanvendelse' i denne sammenhæng kendetegnet ved at betingelserne for nødværge ikke er opfyldt."

På baggrund af denne gennemgang bad jeg herefter Røbo og Bornholms Regionskommune om at redegøre nærmere for med hvilken hjemmel de fem registrerede indgreb var foretaget.

Magtanvendelse foretaget den 27. oktober 2005

I den endelige rapport skrev jeg således om den første indberetning:

"Af indberetningen vedrørende magtanvendelse foretaget den 27. oktober 2005 fremgår det at formålet med magtanvendelsen var at forhindre den pågældende beboer i at stjæle ting fra de øvrige beboere. Magtanvendelsen bestod efter det oplyste i at tage fat i beboeren og forsøge at trække og skubbe vedkommende væk. Røbo har i indberetningsskemaet både anført at indgrebet er foretaget i nødværge eller som led i nødret, og at indgrebet er ulovligt. Jeg har ikke modtaget kommunens tilbagemelding på denne indberetning."

Bornholms Regionskommune har i sin udtalelse redegjort således for dette tilfælde:

"Magtanvendelse foretaget den 27. oktober 2005

Bornholms Regionskommune svarede i forbindelse ovennævnte Røbo pr. mail den 1. november 2005, at magtanvendelsen er sket med hjemmel i lov om social service § 109.

Bornholms Regionskommune vurderede, at borgerens adfærd i det konkrete tilfælde gjorde indgrebet nødvendigt - jf. Socialministeriets Vejledning af 5. januar 2004 om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten afsnit 42 og 44."

Jeg har efterfølgende (telefonisk) fået oplyst fra kommunen at der i udtalelsen skal stå § 109 b i stedet for § 109.

For at foretage magtanvendelse efter § 109 b skal der have været nærliggende risiko for at personen udsatte sig selv eller andre for at lide væsentlig personskade, og forholdene skal have gjort det absolut påkrævet at gribe fysisk ind for at undgå væsentlig personskade. Jeg beder kommunen forholde sig til hjemlen for magtanvendelsen igen. Herunder bedes kommunen forholde sig til om de nævnte betingelser for at foretage magtanvendelse efter § 109 b var opfyldt.

Magtanvendelse foretaget den 3. december 2006

I den endelige rapport skrev jeg således om den anden indberetning:

"Af indberetningen vedrørende magtanvendelse foretaget den 3. december 2006 fremgår det at formålet med magtanvendelsen var at forhindre overgreb på en anden beboer. Det fremgår endvidere at der var tale om en trussel, og at magtanvendelsen bestod i at tage fat i beboeren og føre ham til hans lejlighed. Røbo har i indberetningsskemaet anført at indgrebet blev foretaget i nødværge eller som led i nødret. Bornholms Regionskommune har i sin tilbagemelding af 8. december 2006 anført § 109 b som hjemmel men har ikke direkte påtalt at Røbo har angivet en anden hjemmel for indgrebet."

Bornholms Regionskommune har i sin udtalelse redegjort således for dette tilfælde:

"Magtanvendelse foretaget den 3. december 2006
Bornholms Regionskommune svarede i forbindelse ovennævnte Røbo pr. mail den 8. december 2006, at magtanvendelsen er sket med hjemmel i lov om social service § 109.
Bornholms Regionskommune vurderede, at borgerens adfærd i det konkrete tilfælde gjorde indgrebet nødvendigt - jf. Socialministeriets Vejledning af 5. januar 2004 om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten afsnit 42 og 44.

...

Bornholms Regionskommune medgiver at det ikke klart fremgår af svarene til Røbo, at der i de konkrete tilfælde, efter Bornholms Regionskommunes vurdering, ikke var tale om ulovlige indgreb/indgreb efter straffelovens §§ 13 og 14.

Bornholms Regionskommune vil i fremtidige skriftlige tilbagemeldinger sikre, at det klarere fremgår af de afgivne svar, om der er tale om en lovlig eller ulovlig magtanvendelse."

Jeg har efterfølgende (telefonisk) fået oplyst fra kommunen at der i udtalelsen skal stå § 109 b i stedet for § 109.

Jeg har ingen bemærkninger til at kommunen mener at hjemlen til den konkrete magtanvendelse ligger i § 109 b. Jeg går således ud fra at der i situationen var nærliggende risiko for at beboeren ville udsætte den anden beboer for at lide væsentlig personskade, og at forholdene i dette konkrete tilfælde gjorde det absolut påkrævet at anvende magt. Først da ville betingelsen for at foretage magtanvendelse efter § 109 b være opfyldt.

Jeg er enig med kommunen i at det ikke klart fremgår af kommunens tilbagemelding at kommunen ikke var enig med Røbo i at hjemlen var nødværge/nødret. Jeg har noteret mig at kommunen for fremtiden vil ændre sine tilbagemeldinger således at det fremgår når kommunen er uenig med det enkelte bosted.

Magtanvendelse foretaget den 25. december 2006

I den endelige rapport skrev jeg følgende om den tredje indberetning:

"Af indberetningen vedrørende magtanvendelse foretaget den 25. december 2006 fremgår det at formålet med magtanvendelsen var at stoppe beboerens høje råben. Det fremgår videre at magtanvendelsen bestod i at fastholde beboeren og føre vedkommende væk fra fællesarealet. Røbo har i indberetningsskemaet anført at indgrebet var ulovligt. Jeg har ikke modtaget kommunens tilbagemelding på denne indberetning."

Bornholms Regionskommune har i sin udtalelse redegjort således for dette tilfælde:

"Magtanvendelse foretaget den 25. december 2006

Bornholms Regionskommune svarede i forbindelse ovennævnte Røbo pr. mail den 2. januar 2007, at det vurderedes at magtanvendelsen var foretaget med hjemmel i lovgivningen, idet det vurderedes, at der var en nærliggende risiko for personskade, lov om social service § 109.

Bornholms Regionskommune vurderede, at borgerens adfærd i det konkrete tilfælde gjorde indgrebet nødvendigt - jf. Socialministeriets Vejledning af 5. januar 2004 om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten afsnit 42 og 44."

Jeg har efterfølgende (telefonisk) fået oplyst fra kommunen at der i udtalelsen skal stå § 109 b i stedet for § 109.

For at foretage magtanvendelse efter § 109 b skal der som nævnt ovenfor have været nærliggende risiko for at personen udsatte sig selv eller andre for at lide væsentlig personskade, og forholdene i det konkrete tilfælde skal have gjort det absolut påkrævet at gribe fysisk ind for at undgå væsentlig personskade. Jeg beder kommunen forholde sig til om disse betingelser for at foretage magtanvendelse efter § 109 b var opfyldt.

Magtanvendelse foretaget den 25. februar 2007

I den endelige rapport skrev jeg følgende om den fjerde indberetning:

"Af indberetningen vedrørende magtanvendelse foretaget den 25. februar 2007 fremgår det at formålet med magtanvendelsen var at forhindre beboeren i at tage på personalets kønsdele. Det fremgår videre at magtanvendelsen bestod i at tage beboerens hånd og skubbe den væk. Røbo har i indberetningsskemaet anført at indgrebet blev foretaget i nødværge eller som led i nødret. Kommunen har i sin tilbagemelding af 1. marts 2007 både anført servicelovens § 126 og nødværge/nødret som hjemmel for indgrebet."

Bornholms Regionskommune har i sin udtalelse redegjort således for dette tilfælde:

"Magtanvendelse foretaget den 25. februar 2007

Bornholms Regionskommune svarede i forbindelse ovennævnte Røbo pr. mail den 1. marts 2007. Magtanvendelsen er sket med hjemmel i lov om social service § 126.

Bornholms Regionskommune vurderede, at borgerens grænseoverskridende adfærd, var en krænkelse af medarbejderens blufærdighed - jf. Socialministeriets Vejledning af 5. januar 2004 om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten afsnit 113."

Jeg beder kommunen om at forholde sig til hjemlen for denne magtanvendelse igen.

Jeg henviser til at kommunen:

- ifølge min kopi af tilbagemeldingen af 1. marts 2007 henviste til både § 126 og nødværge/nødret.
- i udtalelse af 21. februar 2008 har henvist til § 126 og samtidig til vejledningens afsnit om nødværge og nødret.

Magtanvendelse foretaget den 4. april 2007

I den endelige rapport skrev jeg følgende om den femte indberetning:

"Af indberetningen vedrørende magtanvendelse foretaget den 4. april 2007 fremgår det at formålet med magtanvendelsen var at beskytte beboeren, omgivelserne og personalet mod slag og spark. Det fremgår videre at magtanvendelsen bestod i at tage fat i beboeren og føre ham væk fra parkeringspladsen. Røbo har i indberetningsskemaet anført at indgrebet blev foretaget i nødværge eller som led i nødret. Kommunen har i sin tilbagemelding af 10. april 2007 både anført servicelovens § 126 og nødværge/nødret som hjemmel for indgrebet."

Bornholms Regionskommune har i sin udtalelse redegjort således for dette tilfælde:

"Magtanvendelse foretaget den 4. april 2007

Bornholms Regionskommune svarede i forbindelse ovennævnte Røbo pr. mail den 10. april 2007, at det vurderedes at magtanvendelsen som værende udført med hjemmel i lov om social service § 126.

Bornholms Regionskommune vurderede, at borgerens adfærd i det konkrete tilfælde gjorde indgrebet nødvendigt - jf. Socialministeriets Vejledning af 5. januar 2004 om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten afsnit 42 og 44.

Bornholms Regionskommune medgiver at det ikke klart fremgår af svarene til Røbo, at der i de konkrete tilfælde, efter Bornholms Regionskommunes vurdering, ikke var tale om ulovlige indgreb/indgreb efter straffelovens §§ 13 og 14.

Bornholms Regionskommune vil i fremtidige skriftlige tilbagemeldinger sikre, at det klarere fremgår af de afgivne svar, om der er tale om en lovlig eller ulovlig magtanvendelse.”

Jeg har ingen bemærkninger til at kommunen mener at hjemlen til den konkrete magtanvendelse ligger i § 126. Jeg går således ud fra at der i situationen var nærliggende risiko for at beboeren ville udsætte sig selv og andre for at lide væsentlig personskade. Først da ville betingelsen for at foretage magtanvendelse efter § 109 b være opfyldt.

I den kopi af kommunens tilbagemelding af 10. april 2007 som jeg har på sagen, har kommunen både angivet § 126 og nødværge/nødret som hjemmel for magtanvendelsen. Det er uheldigt at kommunen i sin tilbagemelding til Røbo også har angivet nødværge/nødret som hjemmel for magtanvendelsen.

Jeg har noteret mig at kommunen i fremtiden vil være mere klar i sine tilbagemeldinger til bostederne.

Jeg har ved gennemgangen af de fem sager konstateret den relativt store forvirring der afspejler sig i både Røbos og kommunens hjemmelsangivelser for de forskellige magtanvendelser. På baggrund af dette har jeg i dag skrevet til Social- og Sundhedsudvalget i Bornholms Regionskommune og henstillet til at udvalget sørger for at såvel forvaltningen samt bostederne får en tilstrækkelig undervisning på området.

I den endelige rapport skrev jeg at jeg havde bedt Socialministeriet [nu Velfærdsministeriet] om at overveje at ændre formuleringerne i skema 2 (til indberetning af magtanvendelse) således at det bliver tydeligere at der er forskel på magtanvendelse efter servicelovens § 126, magtanvendelse foretaget i nødværge/nødret, ulovlig magtanvendelse og magtanvendelse foretaget med samtykke.

Jeg har endnu ikke modtaget et endeligt svar fra ministeriet. Jeg vil orientere Røbo og Bornholms Regionskommune om resultatet af denne sag når sagen er afsluttet.

I den endelige rapport skrev jeg at det fremgår af servicelovens § 136, stk. 1, at enhver form for magtanvendelse skal registreres og indberettes til kommunalbestyrelsen/regionsrådet.

Efter magtanvendelsesbekendtgørelsens § 12, stk. 2, (videreført med redaktionelle ændringer fra § 12, stk. 2, i den tidligere bekendtgørelse), skal sådanne registrerede foranstaltninger indberettes månedligt til kommunalbestyrelsen.

Jeg kunne på baggrund af datoerne for kommunens tilbagemeldinger konstatere at tre af indberetningerne var indberettet til kommunen indenfor den angivne tidsfrist. For to af indberetningerne (af henholdsvis 27. oktober 2005 og 25. december 2006) havde jeg ikke modtaget kommunens tilbagemeldinger, og jeg havde derfor ikke mulighed for at konstatere om indberetningerne i disse tilfælde var foretaget i overensstemmelse med § 12, stk. 2. Jeg bad bostedet om at oplyse mig om de konkrete indberetningsdatoer for de to indberetninger.

Røbo og regionskommunen har ikke i udtalelsen oplyst hvornår de to indberetninger er sket. Regionskommunen har i stedet oplyst at kommunen vurderede de to magtanvendelser henholdsvis den 1. november 2005 og den 2. januar 2007.

Jeg kan på baggrund af datoerne for kommunens tilbagemeldinger konstatere at også disse to indberetninger var indberettet til kommunen indenfor den angivne tidsfrist. Jeg foretager mig herefter ikke mere i anledning af dette punkt.

Jeg fik under inspektionen oplyst at Bornholms Regionskommune løbende melder tilbage på de indsendte indberetninger.

Kommunen har i tre af tilfældene vurderet og meldt tilbage på magtanvendelserne indenfor en uge.

Jeg havde ingen bemærkninger til dette. Jeg bad imidlertid kommunen oplyse hvornår kommunen havde foretaget en vurdering af de magtanvendelser der fandt sted henholdsvis den 27. oktober 2005 og den 25. december 2006.

I udtalelsen har Bornholms Regionskommune som nævnt oplyst at tilbagemeldingerne på de to magtanvendelser skete henholdsvis den 1. november 2005 og den 2. januar 2007. Herudover har kommunen oplyst at kommunen tilstræber at give tilbagemeldinger senest 2 dage efter at indberetningen er modtaget. Tilbagemeldingen sker via e-mail.

Jeg har noteret mig det oplyste.

Jeg bad endvidere Bornholms Regionskommune om at redegøre nærmere for om kommunen – også i tilfælde hvor der efter kommunens opfattelse ikke er tale om magt – melder dette tilbage til bostederne.

Kommunen har svaret således:

”Det vægtes i vurderingen af magtanvendelserne om indberetningerne har hjemmel til især udøvelsen af omsorgspligten og mindsteindgrebsprincipperne. Endvidere vurderes det om de i vejledningen beskrevne principper for god pædagogisk handlevis er søgt opfyldt.

Henholdsvis halvårligt og helårligt orienteres socialudvalg og handicapråd samt kommunalbestyrelse om antallet af – og tendenserne i indberetningerne.

Bornholms Regionskommune har udover den almindelige daglige vejledning, løbende gennem de sidste fire år, afholdt temadage/opfriskningskurser for bo- og dagtilbuddene i voldspolitik og magtanvendelser. Der har i snit været tale om 3-4 temadage/opfriskningskurser om året.”

Jeg har noteret mig det oplyste. Det fremgår imidlertid ikke direkte af kommunens svar til mig om kommunen i sine tilbagemeldinger gør bostedet opmærksom på det hvis kommunen i et konkret tilfælde ikke mener at der har været tale om magt. Jeg sigter til et tilfælde hvor et bosted har indberettet en hændelse som magtanvendelse men hvor kommunen ikke mener at der er tale om magt. Jeg beder derfor igen kommunen svare på dette.

Ad pkt. 6.1 Normeringer og sammensætning

I den endelige rapport bad jeg Røbo om at oplyse

- det samlede antal af medarbejdere og
- antallet af nattevagter, herunder om de er vågne på vagten.

Kommunen har oplyst følgende:

”Det samlede antal medarbejdere på Røbo er p.t. 47 (31,39 årsværk), heraf er 2 ansat som vågen nattevagt (1 på vagt af gangen). Normeringen fordeler sig således:

- Botilbudet: 33 personer 22,88 årsværk
- Aktivitetscentret: 11 personer, 5,72 årsværk
- Aflastningen: 10 personer 2,68

(Da der er 'gengangere' er det samlede antal personer ikke 54, men 47).”

Jeg har noteret mig det oplyste.

Ad pkt. 7.1 Generelt vedrørende tilsyn

I den endelige rapport skrev jeg at jeg hverken havde fået Bornholms Regionskommunes generelle kvalitetsstandard eller servicedeklarationen for Røbo tilsendt.

Jeg skrev endvidere at jeg er opmærksom på at pligten til at udarbejde kvalitetsstandarder for nærværende alene gælder for botilbud oprettet efter § 108 i serviceloven (§ 92 i den tidligere lov). Jeg er således opmærksom på at pligten ikke gælder i forhold til et bosted som Røbo der er oprettet i henhold til § 105, stk. 2, i lov om almene boliger samt støttede private andelsboliger mv.

Hvis der til trods for dette er udarbejdet kvalitetsstandarder/servicedeklarationer for bostedet, bad jeg Bornholms Regionkommune om at sende disse til mig.

Kommunen har oplyst at der ikke er udarbejdet kvalitetsstandarder i forhold til bosteder, herunder Røbo, der er oprettet i henhold til § 105, stk. 2 i almenboligloven.

Jeg har noteret mig det oplyste.

Ad pkt. 7.2 Bornholm Regionskommunes tilsyn

I kommunens notat om retningslinjer for udførelse af tilsynsbeføjelsen er det anført at tilsyn foretages af kommunens fagsekretariat for ældre- og handicapområdet. Det fremgår videre at det er politisk besluttet at dette fagsekretariat ikke skal føre økonomisk tilsyn. Det fremgår imidlertid af kommunens tilsynsrapporter at et af de forhold som tilsynet ser på, er administration af beboermidler, egenbetaling m.m.

Jeg bad derfor kommunen oplyse om der foretages økonomisk tilsyn på bostederne og i givet fald hvem der foretager det.

Bornholms Regionkommune har anført følgende:

”Vedr. det økonomiske tilsyn på bostederne kan oplyses, at kommunens regnskabsafdeling foretager stikprøvevis kontrol af bogføringen, kasser og forretningsgange. Desuden har kommunens revision adgang til at revidere bostederne. Der foretages kvartalsvise budgetopfølgninger til områdechefen.”

Jeg har noteret mig det oplyste.

For så vidt angår spørgsmålet om habilitet ved tilsyn med sociale bosteder, herunder Røbo, afventer jeg fortsat resultatet i min sag vedrørende min inspektion den 2. og 3. november 2004 af Bornholms Regionskommune.

Af kommunens notat om retningslinjer for udførelse af tilsyn fremgår at de tilsynsførende under tilsynsbesøget skal udfylde et rapporteringsskema, og at de efterfølgende skal udarbejde et konklusionsreferat med det generelle indtryk fra tilsynsbesøget.

Senest to uger efter tilsynsbesøget skal bostedet modtage det udfyldte afrapporteringsskema med konklusioner. Bostedet har derefter 5 arbejdsdage til at kommentere rapporten. Herefter forelægges tilsynsbesøgets konklusioner for Udvalget for Ældre- og Handicap.

Jeg bad kommunen om at oplyse om bostedets eventuelle kommentarer indarbejdes i rapporten før den forelægges det nævnte udvalg.

Kommunen har svaret således:

”Vedr. bostedets evt. kommentarer til tilsynsrapporten kan oplyses, at bostedet har 5 dage til at rette evt. fejl/misforståelser. Skulle der være fejl eller misforståelser rettes disse inden rapporten gøres endelig og fremsendes til politisk orientering.”

Jeg har noteret mig det oplyste.

I den endelige rapport skrev jeg at jeg på baggrund af det oplyste, gik ud fra at udgangspunktet er at kommunen venter 3 til 6 måneder før kommunen beder bostedet om en tilbagemelding vedrørende de punkter der har givet anledning til kritik eller anden påtale. I tilfælde med alvorlige påtaler sker opfølgningen imidlertid hurtigere – alt efter graden af alvorlighed. Jeg havde ingen bemærkninger til dette.

Jeg bad dog kommunen om at oplyse om bostedernes tilbagemelding til kommunen sker skriftligt.

Bornholms Regionskommune har svaret at bostedernes tilbagemeldinger altid sker skriftligt.

Jeg har noteret mig det oplyste.

Ad pkt. 7.3 Tilsynsbesøg foretaget på Røbo den 8. november 2006

I den endelige rapport skrev jeg at det – efter min gennemgang af tilsynsrapporten (vedrørende tilsyn foretaget på Røbo den 8. november 2006) – er min opfattelse at den med hensyn til emner dækker bredt og detaljeret. Tilsynet har dog ikke – i rapporten – forholdt sig til alle emnerne. Det er min opfattelse at beskrivelserne af de faktiske forhold (i rapporten kaldet ”kommentarer”) med fordel kunne udbygges uanset om forholdene giver anledning til anbefalinger og vejledning eller påbud eller ingen af delene.

Jeg bad Bornholms Regionskommune om at overveje en udbygning af kommentarerne således at der skriftligt (evt. i kortfattet form) forholdes til hvert enkelt emne. Dette vil efter min opfattelse give bostedet og kommunen en garanti for at alle emner har været omfattet af tilsynet, og det vil også være et mere nyttigt redskab f.eks. i forbindelse med evt. senere klager eller tvivlsspørgsmål.

Jeg bad kommunen om at underrette mig om hvad kommunens overvejelser gav anledning til.

Bornholms Regionskommune har svaret at tilsynet vil tilstræbe at der fremover kommenteres på samtlige emner i manualen.

Jeg har noteret mig det oplyste.

Opfølgning

Som det fremgår af de enkelte punkter ovenfor, har jeg i flere tilfælde bedt Bornholms Regionskommune om nærmere oplysninger mv. vedrørende forskellige forhold.

Underretning

Denne rapport sendes til Røbo, Bornholms Regionskommune, Folketingets Retsudvalg og Center for Ligebehandling af Handicappede.

Lennart Frandsen
Inspektionschef